

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ПРАВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання курсових робіт з дисципліни

«ДАВНЯ ІСТОРІЯ УКРАЇНИ»

для студентів спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія
денної та заочної форм навчання

Луцьк-2023

УДК 94(477)
М 54

Методичні рекомендації до виконання курсових робіт з дисципліни «Давня історія України» для студентів спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія денної та заочної форм навчання [Електронний ресурс] / уклад. І.О. Дмитрик. – Луцьк : ДонНТУ, 2023. – 29 с.

Методичні рекомендації містять загальні положення, роз'яснення етапів виконання курсової роботи, характеристику структурних елементів, вимоги до оформлення, критерії оцінювання, список рекомендованої літератури, а також теми курсових робіт з дисципліни «Давня історія України», зразки оформлення титульного аркушу та змісту, приклади оформлення джерел та літератури.

Розраховані на викладачів та студентів спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія.

Укладач: Дмитрик І.О., к. істор.н, доцент, доцент кафедри історії та права

Рецензент: Сурженко В.М., старший викладач кафедри історії та права.

Затверджено навчально-методичним відділом ДонНТУ,
Протокол № 10 від 29.08.2023 р.

Розглянуто на засіданні кафедри історії та права,
протокол № 12 від 30.06.2023 р.

©Донецький національний технічний університет, 2023

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1. Загальні положення.....	5
2. Етапи виконання курсової роботи.....	6
3. Структура курсової роботи.....	8
4. Вимоги до оформлення	13
5. Критерії оцінювання	17
Список рекомендованої літератури.....	20
Додатки.....	24

ВСТУП

Дисципліна «Давня історія України» є обов'язковою компонентою циклу професійної підготовки освітньої програми спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія освітнього ступеня «бакалавр».

Метою вивчення курсу «Давня історія України» є формування у студентів системних знань про етапи та специфіку історичного розвитку на території сучасної України від часу її заселення до княжого періоду.

Завдання курсу:

- ❖ конструювання у студентської аудиторії знань про антропогенез, обставини виникнення та розвитку первісного господарства, суспільних інститутів, включно із сімейними;
- ❖ знайомство з основними здобутками матеріальної та духовної культури найдавніших спільнот від часу заселення нашої країни до княжого періоду;
- ❖ розгляд особливостей становлення державності у давній період історії України;
- ❖ аналіз теоретико-методологічних проблем давньої історії України.

Курс допомагає усвідомити закономірності історичного процесу, виявити причинно-наслідкові зв'язки історичних явищ, проаналізувати чинники розвитку давніх суспільних інститутів, становлення інститутів влади, господарських типів, релігійних форм, мистецтва давньої доби.

В процесі засвоєння програмних тем дисципліни студент вивчає понятійний апарат та відповідну термінологію, знайомиться з історіографічним доробком та корпусом джерел з давньої історії України, аналізує загальне і специфічне в розвитку найдавніших спільнот на теренах сучасної України, розглядає умови та параметри цього розвитку в контексті всесвітньої історії.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота є формою перевірки рівня загальнонаукової та спеціальної підготовки студента [24, с. 4], його здатності до пошуку, аналізу та самостійного узагальнення навчальних та наукових матеріалів із теми дослідження, готовності послідовно та аргументовано формулювати думки та висновки, хисту публічних виступів із захистом основних положень роботи. Завданнями виконання курсової роботи є систематизація, поглиблення і розширення набутих студентом в процесі навчальних занять знань та навичок, а також оволодіння методами та досвідом дослідницької діяльності.

Обов'язковою вимогою допуску до захисту курсової роботи є творча самостійність студента в міркуваннях та висновках, глибина вивчення суті обраної теми і наукова доброчесність [24, с. 5].

Запропонована методична розробка визначає основні технічні та змістовні вимоги до етапів виконання курсової роботи з дисципліни «Давня історія України», наповнення структурних складових, оформлення. Містить критерії оцінювання, тематику, приклади оформлення титульного аркушу та змісту, приклади оформлення джерел та літератури [24, с. 5].

2. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Процес виконання курсової роботи з дисципліни «Давня історія України» повинен мати наступну логічно обумовлену послідовність:

I. Підготовчий етап

- 1.1 Ознайомлення з вимогами до виконання курсових робіт.
- 1.2 Вибір теми.
- 1.3 Пошук, вивчення та систематизація джерел, наукової та навчальної літератури з обраної теми.
- 1.4 Складання попереднього плану роботи та узгодження його з науковим керівником.
- 1.5 Написання вступу курсової роботи та обговорення його з науковим керівником [24, с. 6].

II. Дослідницький етап

- 2.1 Написання розділів роботи.
- 2.2 Формулювання висновків.
- 2.3 Консультація з науковим керівником щодо змістовного наповнення розділів та висновків роботи [24, с. 6].

III. Етап оформлення

- 3.1 Перевірка тексту на відповідність технічним вимогам до виконання курсових робіт, а також на наявність граматичних, змістовних та технічних помилок, редагування тексту.
- 3.2 Складання списку використаних джерел та літератури.
- 3.3 Підготовка додатків [24, с. 7].

IV. Етап захисту роботи

- 4.1 Надання зшитої курсової роботи на кафедру для рецензування не пізніше, ніж за два тижні до початку екзаменаційної сесії.
- 4.2 Підготовка доповіді, презентації та/або ілюстративних матеріалів.
- 4.3 Публічний захист курсової роботи [24, с. 7].

Тема курсової роботи обирається студентом самостійно, відповідно до рекомендованої тематики, яка надана у цих методичних рекомендаціях (Додаток А) [24, с. 7]. Важливо переконатись у доступності джерел та літератури за конкретною дослідницькою проблемою, тож необхідно перед здійсненням вибору зробити попередній бібліографічний пошук.

Студент за погодженням з науковим керівником може запропонувати власну тему за умови належного обґрунтування доцільності її дослідження [24, с. 7].

3. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота складається з таких елементів:

- титульний аркуш (Додаток Б);
- зміст (Додаток В);
- вступ;
- основна частина (поділяється на розділи та підрозділи, містить лаконічні висновки до кожного розділу);
- висновки;
- список використаних джерел та літератури (Додаток Г);
- додатки (за необхідності) [24, с. 8].

У **вступі** необхідно обґрунтувати *актуальність обраної теми*. Автор має пояснити, яке суспільне значення має конкретна тема, чому результати її дослідження можуть бути цікавими та/або корисними [24, с. 8]. Можна спробувати розглянути обрану тему в ширшому історичному контексті, визначити, чим її вивчення допоможе у розумінні загальних (в межах періоду, країни, групи країн і т.д.) історичних процесів.

Далі йде опис *історіографічний огляд*, в якому слід охарактеризувати основні наукові публікації (статті, монографії), присвячені обраній темі чи окремим її аспектам [24, с. 8]. Внутрішня структура огляду вибудовується за хронологічним принципом, розглядаються праці істориків від найбільш давніх до сучасних. Якщо тема має суттєву історіографічну базу, доречно виокремити періоди у її формуванні та надати характеристику кожному. Студент може обрати тематичний підхід до написання історіографічного огляду.

Огляд літератури має продемонструвати ступінь наукової розробки проблеми, яка була сформульована у темі курсової роботи, виявити основні підходи до її розв'язання, надати стисло характеристику найбільш вагомим науковим публікаціям, в яких розглядається зазначена проблема чи її окремі аспекти. Необхідно зазначати не тільки прізвища науковців та/або назви робіт, але й головні думки авторів, що мають безпосереднє відношення до теми

курсової роботи [24, с. 8]. Під час розгляду наведених праць варто наголосити на пов'язаних із темою фрагментах. Особливу увагу слід приділити актуальним роботам, що вийшли друком протягом останніх 5-7 років.

На кожному згадану в історіографічному огляді роботу (підручник, монографію, наукову статтю, тези конференції, довідкову літературу, електронне джерело) оформлюється посилання у квадратних дужках, її бібліографічний опис подається у списку використаних джерел та літератури.

Завершення цієї частини тексту має містити думку автора про ступінь розробленості обраної теми із переліком аспектів, які отримали ґрунтовне висвітлення в працях попередніх авторів, і аспектів, які потребують подальшого вивчення.

Далі наводиться **характеристика джерельної бази** із систематизацією і ґрунтовним аналізом. Необхідно продемонструвати, в якому стані знаходяться різні групи джерел і який потенціал мають для вивчення конкретних питань теми. З характеристики використаних джерел має випливати висновок про те, які питання теми можна дослідити достатньо повно на їх основі, з яких питань джерела представлені неповно.

Визначення **об'єкта та предмета роботи**. Об'єкт дослідження – це сфера реальності, на яку спрямована увага дослідника: історичні процеси, епохи, соціальні групи, історичні діячі тощо. Предмет дослідження – це певний аспект об'єкта, що вивчається в курсовій роботі [24, с. 9].

Наприклад, тема курсової роботи «Культ Геракла в релігійних уявленнях громадян Херсонеса». Об'єктом дослідження є релігійне життя населення Херсонеса, тоді предметом виступатиме обрядова практика культу Геракла та уявлення про цей культ у громадян Херсонеса.

Інший приклад: розглядається тема «Ресурсний потенціал та структура господарської діяльності античних держав Північного Причорномор'я у V-III ст. до н.е.». Об'єктом дослідження є античні держави Північного Причорномор'я та географічне середовище, в якому вони розташовувались, тоді предметом виступатиме ресурсний потенціал та

визначена ним структура господарської діяльності античних держав Північного Причорномор'я [30, с. 1-4].

Ще один приклад: тема *«Кам'яна пластика Півдня України скіфо-сарматського періоду: характеристика видів і художні особливості»*. Об'єктом дослідження є монументальна кам'яна пластика Півдня України скіфо-сарматського періоду VIII ст. до н.е. – початку IV ст. н.е., тоді предметом виступатиме еволюція, види та художні особливості кам'яної пластики Півдня України досліджуваного періоду [31, с. 1-4].

Наступними елементами вступу є **мета та завдання курсової роботи**. Мета характеризує результат, якого заплановано досягти за підсумками дослідження, у більшості випадків мета впливає з назви роботи. Вирішення комплексу завдань має сприяти досягненню мети, тому завдання курсової роботи відповідають розділам/підрозділам основної частини роботи із використанням слів *з'ясувати..., охарактеризувати..., виявити..., визначити..., вивчити..., встановити..., порівняти..., розробити* тощо. Формулювання завдань не повинні збігатись з формулюванням мети курсової роботи [24, с. 9].

Далі стисло наводяться використані у курсовій роботі **методи дослідження**. Традиційно зазначають як загальнонаукові, так і спеціальні, характерні лише для історичної науки методи та підходи. Перелік методів в курсовій роботі має супроводжуватись лаконічним роз'ясненням, які саме аспекти теми досліджувались за допомогою певного методу чи підходу [24, с. 9].

Окремо слід зазначити **хронологічні рамки та територіальні межі дослідження**, аргументувати свій вибір. Варто не просто вказати, а й пояснити нижню та верхню хронологічну межу вивчення теми. Як правило, це певний період, в межах якого відбувалось зародження, генеза та завершення конкретного історичного процесу. Окреслення територіальних меж також потребує деталізації і пояснення, бо тема курсової роботи з дисципліни «Давня історія України» може охоплювати територію з невизначеними чи мінливими

кордонами, мати регіональну, міжрегіональну, загальноєвропейську або глобальну специфіку.

Завершуючи вступ, слід охарактеризувати **структуру курсової роботи**. Наприклад, *курсowa робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури, додатків. Загальний обсяг – 32 сторінки* [24, с. 9].

Рекомендований обсяг вступу– 2-3 сторінки [24, с. 9].

Основна частина роботи має поділятися на розділи та підрозділи, які обов’язково повинні мати власні заголовки [24, с. 10].

Матеріал розділів та підрозділів має відповідати темі дослідження, демонструвати вміння логічно, аргументовано та послідовно викладати власні міркування, спираючись на джерела та наукову літературу [24, с. 10]. Варто пам’ятати, що в основній частині курсової роботи надається вирішення тих дослідницьких завдань, які були сформульовані у вступі.

Усі згадування та цитування фактів, статистичних відомостей, теорій, думок авторитетних науковців мають супроводжуватись посиланнями на публікації, з яких їх було запозичено, в списку використаних джерел та літератури.

Кожен розділ необхідно завершувати стислими висновками [24, с. 10].

Рекомендований обсяг основної частини роботи– 22-25 сторінок [24, с. 10].

Висновки мають бути логічним продовженням проміжних висновків після кожного розділу, узагальнюючи їх. Вони повинні містити відповідь на питання, які були поставлені у вступі: кожному завданню зі вступної частини має відповідати принаймні один абзац тексту [24, с. 10].

У висновках можуть міститись рекомендації для практичного використання результатів роботи, напрямки і перспективи подальшого дослідження проблеми тощо [24, с. 11].

Зазвичай у висновках вже не наводяться цитати з джерел чи літератури, вони є презентацією особистого внеску автора курсової роботи у дослідження теми.

Рекомендований обсяг висновків– 2-3 сторінки.

Список використаних джерел та літератури є важливою складовою курсової роботи, що демонструє самостійну аналітичну діяльність студента і дозволяє оцінити ступінь володіння обраною темою . Список має складатись з тих джерел, монографій, публікацій, сайтів, які згадуються або цитуються у тексті курсової роботи із посиланнями. Він має містити не менше 15 пунктів, при цьому переважати мають актуальні роботи сучасних фахівців або фактологічні відомості, що вийшли друком протягом останніх 5-7 років [24, с. 11].

Список використаних джерел та літератури формується в порядку згадування в тексті або в алфавітному порядку [24, с. 11].

У **додатках** за необхідності розміщують допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття курсової роботи. В якості додатків може виступити ілюстративний та довідковий матеріал [24, с. 11]: історичні мапи, таблиці, схеми, діаграми, реконструкції, світлини чи зображення артефактів, малюнки, світлини музейних експозицій, документи тощо.

Додатки формуються в порядку згадування в тексті курсової роботи [24, с. 11].

4.ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ

Курсову роботу слід писати українською мовою.

Загальний обсяг роботи має дорівнювати 30-35 сторінкам комп'ютерного тексту, надрукованих шрифтом Times New Roman, 14 кеглем через 1,5 інтервали [24, с. 12].

Використовуються аркуші білого паперу формату А4, текст розміщується тільки з одного боку аркуша. Встановлюються поля: з лівого краю – 25 мм; з правого краю – 15 мм; зверху та знизу – 20 мм. Відступ першого рядка – 1,25.

Всі сторінки курсової роботи мають бути пронумеровані, за винятком титульного аркушу, на якому номер сторінки не проставляється, хоча і належить йому. Нумерація сторінок – арабськими цифрами вгорі сторінки праворуч, наскрізна [24, с. 12].

Кожну структурну частину курсової роботи (розділи, а також вступ, висновки, список використаних джерел та літератури, додатки) слід починати з нової сторінки. Виняток становлять лише підрозділи, чиї заголовки розміщують на тій же сторінці, де завершується текст попереднього підрозділу чи фігурує назва розділу [24, с. 9].

Заголовки структурних частин роботи **ЗМІСТ, ВСТУП, РОЗДІЛ, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ** друкують великими літерами по центру рядка та виділяють жирним шрифтом. Назви розділів, а також заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (за винятком першої великої) жирним шрифтом. Не потрібно ставити крапку в кінці заголовка. Заголовки підрозділів слід розміщувати з абзацного відступу [24, с. 12].

Заголовки не повинні займати останній рядок на сторінці, після нього мають бути не менше двох рядків тексту. Відстань між назвами розділу та першого підрозділу, між останнім і текстом має становити 1 рядок. Перед назвами наступних підрозділів відстань має становити 2 рядки [24, с. 12].

Кожен розділ курсової роботи повинен завершуватись короткими висновками, які розпочинаються через 2 рядки з нового абзацу жирним шрифтом (наприклад, **Висновки до розділу 1**). Тобто висновки до розділів є продовженням відповідного розділу [24, с. 13].

Особливо уважно слід поставитися до здійснення та оформлення посилань. Під час використання прямих чи перефразованих цитат і висловів, фактичного матеріалу, статистичних довідок, таблиць чи ілюстрацій з підручників, монографій, наукових статей, сайтів чи інших джерел студент обов'язково має зробити посилання із вказівкою на джерело інформації та конкретну сторінку [24, с. 13].

Посилання слід робити у квадратних дужках із точною вказівкою сторінки джерела. Наприклад, [8, с. 63] свідчить, що на 63-й сторінці джерела під номером 8 у списку використаних джерел та літератури розташована інформація, ідея чи пряма цитата, використана в курсовій роботі. Якщо певна думка, теорія, інформація подається у науковій публікації на кількох сторінках, посилання може виглядати наступним чином: [10, с. 212–214]. Посилання на використані джерела без зазначення сторінки (наприклад, [3]) можливе у тому разі, якщо студент посилається не на конкретну сторінку, а на всю книгу, статтю, сайт тощо [24, с.13].

У списку використаних джерел та літератури оформлення публікацій не за державними стандартами або з некоректним застосуванням державних стандартів не дозволяється [24, с. 13].

Таблиці та ілюстрації (діаграми, графіки, схеми, світлини), якщо вони не подаються наприкінці курсової в Додатках, необхідно розташовувати відразу після тексту, де вони фігурують вперше, або на наступній сторінці [24, с. 13].

Таблиці позначають «Таблиця», а ілюстрації – «Рисунок», їх нумерують підряд в межах розділу та порядкового номера таблиці або ілюстрації, розділяючи цифри крапкою. До цього через тире з великої літери додається назва [24, с. 13].

Тобто, підписувати третю таблицю першого розділу необхідно так:

Таблиця 1.3– Класифікація елементів орнаменту трипільської кераміки

Назву таблиці пишуть з великої літери і розташовують над таблицею з абзацного відступу [24, с. 14].

Підписувати другу ілюстрацію першого розділу необхідно так:

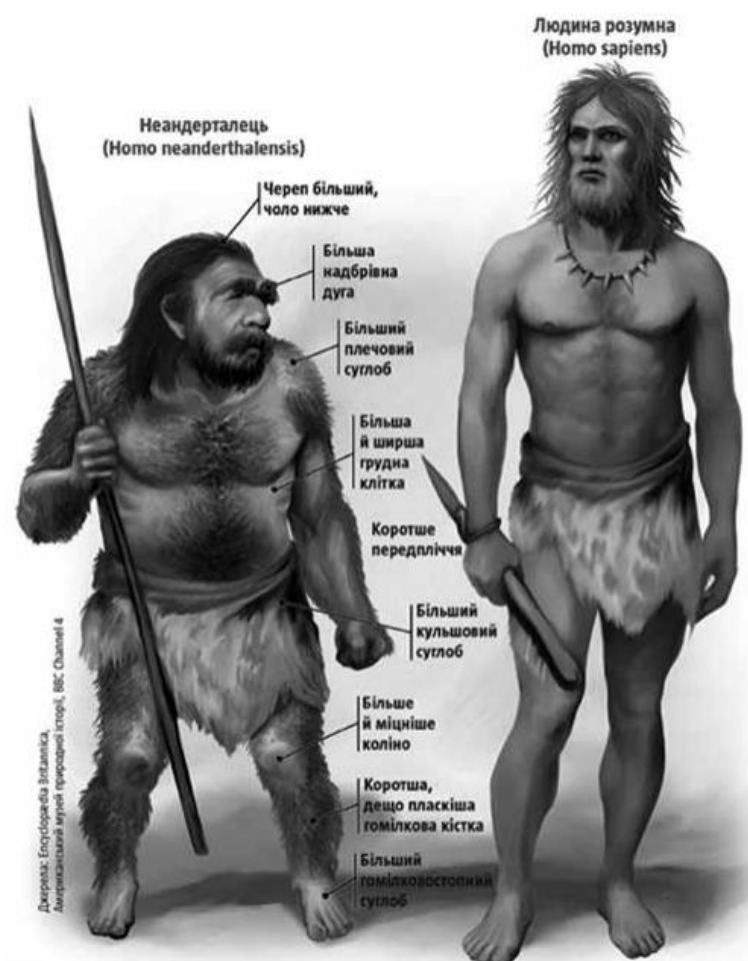

Рисунок 1.2 – Неандерталець та кроманьйонець

Підписувати другу ілюстрацію другого розділу необхідно так:

Рисунок 2.2 – Меч із золотим оздобленням руків'я та піхов.

IV ст. до н. е. Національний музей історії України

Назву рисунка пишуть з великої літери і розташовують під ним, вирівнюючи по центру [24, с. 14].

Додатки займають місце після списку використаних джерел та літератури. Їх позначають послідовно великими літерами української абетки, крім літер Г, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, ДОДАТОК А, ДОДАТОК Б. Під кожен додаток слід виділити нову сторінку. Після кожного додатку, в тексті роботи – після кожної таблиці та ілюстрації потрібно зазначити посилання на джерело, звідки було запозичення. Якщо автором додатку, ілюстрації чи таблиці є студент–автор курсової, треба у посиланні це вказати. Виглядати це може наступним чином [24, с. 14-15; 33]:

Складено автором за даними: Рудич Т. О. Пізні скіфи: формування складу населення за матеріалами антропології / Т. О. Рудич // Археологія і давня історія України. – 2020. – Вип. 3. – С. 476-488.

Курсова робота, яка не відповідає технічним вимогам до її оформлення та/ або має значну кількість граматичних та змістовних помилок не рецензується і повертається студенту на доопрацювання [24, с. 15].

5. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Як вже було зазначено, на фінальному етапі студент надає зшити курсову роботу на кафедру для рецензування не пізніше, ніж за два тижні до початку екзаменаційної сесії [24, с. 16].

Курсова робота повинна мати завершений вигляд та коректне оформлення, окрема увага приділяється перевірці оформлення списку використаних джерел та літератури.

Якщо робота відповідає технічним та змістовним вимогам до її написання і оформлення, її приймають на рецензування, якщо не відповідає – її повертають студенту на доопрацювання [24, с. 16].

В умовах позитивного сценарію студент готує доповідь, презентацію та/або ілюстративні матеріали і публічно захищає курсову роботу у присутності комісії з 2-х викладачів. Процедура захисту передбачає виступ студента тривалістю 5 хвилин, у якому він має висвітлити такі аспекти [24, с. 16]:

- ✓ що спонукало його обрати саме цю тему;
- ✓ в чому полягають мета і завдання дослідження, об'єкт і предмет;
- ✓ якими є хронологічні та територіальні межі дослідження;
- ✓ які джерела і література виявилися найбільш змістовними і цікавими в процесі підготовки роботи;
- ✓ якою є структура роботи;
- ✓ висновки.

Після виступу студент відповідає на запитання членів комісії та всіх присутніх, потім науковий керівник надає коротку характеристику роботи [24, с. 16]. Студенту надається можливість лаконічного заключного виступу, в якому він має відреагувати на зауваження (погодитись або аргументувати заперечення).

За результатами обговорення членами комісії виставляється оцінка. Якщо студент отримав оцінку «незадовільно», йому надається тижневий термін для переробки курсової. Повторний захист відбувається до початку екзаменаційної сесії [24, с. 16].

Оцінювання курсових робіт здійснюється за 100-бальною шкалою. Вони розподіляються наступним чином[24, с. 17]:

Максимальна кількість балів		
Пояснювальна записка	Захист роботи	Сума
До 40	До 60	100

Остаточний бал, що виставляється у відомість, відповідає шкалі оцінювання [24, с. 17]:

Оцінка	
За 100-бальною шкалою	Для курсового проекту(роботи)
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Відмінно виставляється за роботу, яка була виконана самостійно із залученням широкого кола джерел та наукової літератури, із повним дотриманням технічних та змістовних вимог до її написання та оформлення, під час захисту якої студент продемонстрував ґрунтовне володіння матеріалом. Студент зробив самостійні змістовні висновки, які логічно пов'язані із завданнями, що були ним окреслені у вступі, підготував доповідь та вдало використав ілюстративні матеріали, чітко і доречно відповідав на питання членів комісії, аргументовано вів дискусію [24, с. 17].

Добре виставляється за роботу, яка була виконана самостійно із залученням широкого кола джерел та наукової літератури, із майже повним дотриманням технічних та змістовних вимог до її написання та оформлення, під час захисту якої студент продемонстрував ґрунтовне володіння

матеріалом. Студент зробив раціональні висновки, які логічно пов'язані із завданнями, що були ним окреслені у вступі, але не всі завдання вдалося вирішити. Підготував доповідь та використав ілюстративні матеріали. Під час захисту чітко відповідав не на всі на питання членів комісії [24, с. 17-18].

Задовільно виставляється за роботу, яка була виконана із певними відхиленнями від технічних та змістовних вимог до її написання та оформлення, під час захисту якої студент продемонстрував володіння матеріалом на базовому рівні. Підбір проаналізованих джерел та літератури невдалий або поверхневий, більшість завдань, окреслених у вступі, вирішити не вдалося, висновки недостатньо ґрунтовні. Підготував доповідь. Під час захисту відповідав не на всі на питання членів комісії [24, с. 18].

Незадовільно виставляється за роботу, яка була виконана із значними відхиленнями від технічних та змістовних вимог до її написання та оформлення, під час захисту якої студент не продемонстрував володіння матеріалом на базовому рівні. Підбір проаналізованих джерел та літератури занадто обмежений і невдалий, більшість завдань, окреслених у вступі, вирішити не вдалося, висновки не відповідають змісту роботи. Під час захисту не відповідав на питання членів комісії [24, с. 18].

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Основна література

1. Залізняк, Л.Л. Від пізніх неандертальців до ранніх індоєвропейців / Л.Л. Залізняк. – Київ : Видавець Олег Філюк, 2020. – 236 с.
2. Охріменко, Г. Духовна культура первісного населення: навч. посіб. / Г. Охріменко, С. Локайчук. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – 188 с.
3. Скирда, В. В. Історія первісного суспільства : підручник / В. В. Скирда, Б. А. Шрамко. – Харків: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2018. – 171 с.
4. Шидловський, П.С. Мисливці на мамонтів басейну Дніпра: навч. посіб. / П.С. Шидловський ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ : Київський університет, 2020. – 139 с.
5. Яковлева, Л. А. Найдавніше мистецтво України / Л. А. Яковлева. – Київ : Стародавній Світ, 2013. – 286 с.

2. Допоміжна література

- 6 Бойко, О. Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 8-ме вид., перероб., допов. – Київ: Академія, 2021. – 637 с.
- 7 Бунятян, К. П. Давнє населення України: навч. посіб. для студ. іст. спец. вищ. навч. закл. / К. П. Бунятян. – Київ : Либідь, 2003. – 232 с.
- 8 Вертієнко, Г. В. Іконографія скіфської есхатології / Г. В. Вертієнко. – Київ : Олег Філюк, 2015. – 223 с.
- 9 Відейко, М. Ю. Трипільська цивілізація / М. Ю. Відейко. – Київ : Наш час, 2008. – 158 с.
- 10 Гавриленко, О. А. Античні держави Північного Причорномор'я: біля витоків вітчизняного права (кінець VII ст. до н.е. – перша половина VI ст. н.е.) / О.А. Гавриленко. – Харків : Парус ТМ, 2006. – 352 с.
- 11 Гаук, А. І. Сакральний простір у релігійно-міфологічних уявленнях ранніх слов'ян на території України (VI-X ст.): автореф. дис. ... канд. іст. наук :

- 07.00.05 / Антон Ігорович Гаук; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. – Київ, 2012. – 19 с.
- 12 Грицюк, В. М. Військо скіфів (озброєння, організація війни та воєнне мистецтво) : монографія / В. М. Грицюк. – Київ; Чернівці : Місто, 2009. – 296 с.
- 13 Давні слов'яни. Археологія та історія: навч. посіб. / Н. С. Абашина та ін. – Київ : Стародавній Світ, 2012. – 364 с.
- 14 Давня історія України: ілюстрована історія України в художньо-історичних образах: хрестоматія / упоряд. Ю. Вовк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2008. – 152 с.
- 15 Давня людина: палеогеографія та археологія / В.М. Степанчук, Ж.М. Матвіїшина, С.М. Рижов, С.П. Кармазиненко. – Київ : Наукова думка, 2013. – 208 с.
- 16 Духовна культура населення Прикарпаття, Волині і Закарпаття від найдавніших часів до середньовіччя (вибрані проблеми) : монографія / О .Ситник та ін.; упоряд. О.Томенюк ; відп. ред. Н. Булик . – Львів : Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича, 2020. – 579 с.
- 17 Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. Т. 1. – Київ : Ніка-Центр, 2011. – 696 с.
- 18 Залізник Л. Стародавня історія України / Л.Л. Залізник. – К., Темпора, 2012. – 542 с.
- 19 Історія археології: дослідники та наукові центри / редкол. П.П. Толочко (голова) та ін. – Київ : Ін-т археол. НАН України, 2012. – 361 с.
- 20 Качалаба, П.В. Кам'яний вік на території України в ілюстраціях / П.В. Качалаба. – Київ : Просвіта, 2012. – 47 с.
- 21 Козлов, М.М. Язичницький світогляд східних слов'ян: структура, еволюція, трансформація (історичний аспект) VI - сер. XIII ст.: автореф. дис. ... д-ра іст. наук: 07.00.01/ Козлов Михайло Миколайович ; Нац. пед. ун-т ім. М.П. Драгоманова. – Київ, 2012. – 32 с.

- 22 Людина, суспільство, влада в давній та ранньомодерній Україні: контексти іст. презентації / відп. ред. В. Смолій. – Київ : Ін-т історії України НАН України, 2020. – 615 с.
- 23 Магія повсякдення давніх слов'ян. Нариси / за ред. С. Горбаненка. – Київ : Академперіодика, 2022. – 210 с.
- 24 Методичні рекомендації до виконання курсових робіт з дисципліни «Методи збору соціологічної інформації» для студентів спеціальності 054 Соціологія денної та заочної форми навчання [Електронний ресурс] / уклад. І.О. Дмитрик. – Покровськ : ДонНТУ, 2022. – 27 с. – Режим доступу : <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/34270>. – Назва з екрана.
- 25 Михайлов, Б.Д. Кам'яна Могила – світова пам'ятка давньої культури / Борис Михайлов. – Запоріжжя : Дике Поле, 2011. – 175 с.
- 26 Мозговий, І.П. Християнізація Давньої України (І - початок ХІ ст.): Античні й середньовічні писемні джерела: зб. док. із комент. / Іван Мозговий. – Суми: Коллаж-Принт, 2018. – 575 с.
- 27 Мозолевський, Б. Пектораль / Борис Мозолевський. – Рубанівське, 2011. – 47 с.
- 28 Моця, О. П. "Анти"–"Руси"–"Українці". Формування ідентичності у слов'ян півдня Східної Європи V - ХІХ ст. / Олександр Моця. – Київ : Наукова думка, 2012. – 213 с.
- 29 Ніколова, Н.І. Давня культура України у світовому контексті: монографія / Н.І. Ніколова. – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського : Політехніка, 2018. – 213 с.
- 30 Одрін, О.В. Ресурсний потенціал та структура господарської діяльності античних держав Північного Причорномор'я у V-III ст. до н.е.: автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02 / Одрін Олександр Вадимович; Нац. акад. наук України, Ін-т історії України. – Київ, 2007. – 18 с.
- 31 Одробінський, Ю. В. Кам'яна пластика Півдня України скіфо-сарматського періоду: характеристика видів і художні особливості: автореф. дис... канд.

- мистецтвознав.: 17.00.05 / Одробінський Юрій Владиславович; Львівська національна академія мистецтв. – Львів, 2009. – 19 с.
- 32 Ольговський, С.Я. Володарі степу. Військова справа й озброєння скіфів VII ст. до н.е. - III ст. н. е. / С. Ольговський. – Київ : Наш час, 2010. – 127 с.
- 33 Рудич, Т.О. Пізні скіфи: формування складу населення за матеріалами антропології / Т. О. Рудич // Археологія і давня історія України, 2020. – Вип. 3. – С. 476-488.
- 34 Скржинська, М.В. Античні свята в містах Північного Причорномор'я / Марина Скржинська. – Київ : Наш час, 2011. – 304 с.
- 35 Слов'яни і Русь: археологія та історія : зб. пр. на пошану дійсн. члена Нац. акад. наук України Петра Петровича Толочка з нагоди його 75-річчя / відп. ред. чл.-кор. НАН України Г. Ю. Івакін. – Київ : Стародавній світ, 2013. – 355 с.
- 36 Степанчук, В. Льодовики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому / В. Степанчук. – Київ : Наш час, 2007. – 192 с.
- 37 Трипільська культура: пошуки, відкриття, світовий контекст / упоряд. М. Відейко, С. Кот. – Київ : ТОВ "Спадщина" ЛТД, 2007. – 168 с.
- 38 Шевченко, Т.М. Релігійний світогляд населення античного Херсонеса : монографія / Т.М. Шевченко. – Київ : Ін-т археол. НАН України, 2011. – 511 с.
- 39 Шидловський, П.С. Актуальні питання антропології (матеріали до вивчення навчальної дисципліни «Історична антропологія»). – Київ : Логос, 2014. – 75 с.
- 40 Яковишина, Я. Трипільська антропоморфна пластика у фондах Львівського історичного музею: каталог / Яна Яковишина, Оксана Куценяк. – Львів : Ліана-М, 2021. – 165 с.

ДОДАТКИ

ТЕМИ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Розвиток матеріальної і духовної культури в палеолітичну епоху на українських землях.
2. Привласнювальна економіка палеоліту та мезоліту на теренах України.
3. Господарство доби неоліту та енеоліту на українських землях.
4. Мистецтво та світогляд населення кам'яної доби на території України.
5. Походження племен трипільської культури, їх досягнення в галузі матеріальної культури.
6. Мистецтво та духовна культура носіїв трипільської культури.
7. Політичні, економічні та соціальні процеси в спільнотах кочівників раннього залізного віку.
8. Мистецтво кочівників раннього залізного віку.
9. Скіфська культура та її характерні риси.
10. Політична організація та економічна діяльність полісів Північного Причорномор'я.
11. Антична культура Північного Причорномор'я.
12. Соціальна організація та господарство давніх слов'ян.
13. Побут, культура, вірування давніх слов'ян.
14. Писемні та археологічні джерела про слов'ян.
15. Перші державні утворення східних слов'ян.

Зразок оформлення титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЕКОНОМІКО-ГУМАНІТАРНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ ТА ПРАВА

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «Давня історія України»

**на тему: Політичні, економічні та соціальні процеси в спільнотах
кочівників раннього залізного віку**

Виконав:

студент(ка) групи ІСТ-22
денної форми навчання

ПІБ

Керівник роботи

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

(посада, вчене звання, науковий ступінь, прізвище та ініціали)

(підпис)

**Результати захисту
(кількість балів) :**

Дата _____

Луцьк 2023

*Зразок оформлення змісту курсової роботи***ЗМІСТ**

ВСТУП	3
РОЗДІЛ I. Господарство кочівників раннього залізного віку на теренах України.....	5
1.1. Заняття та побут кіммерійців.....	5
1.2. Економічні фактори розвитку скіфських племен.....	8
1.3. Заняття та побут сарматських племен.....	12
РОЗДІЛ II. Політичні процеси в спільнотах кочівників раннього залізного віку.....	16
2.1. Загальна характеристика політичного розвитку кіммерійців, скіфів, сарматів.....	16
2.2. Скіфська держава: періодизація, політичний устрій та правова система.....	21
ВИСНОВКИ	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ.....	28
ДОДАТКИ.....	30

Приклади оформлення

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Однотомні видання 1 автор	Бойко О. Д. Історія України: підручник / О. Д. Бойко. – 8-ме вид., перероб., допов. – Київ: Академія, 2021. – 637 с.
Однотомні видання 2 автори	Охріменко Г. Духовна культура первісного населення: навч. посіб./ Г. Охріменко, С. Локайчук. – Луцьк: Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2015. – 188 с.
Однотомні видання 4 автори	Давня людина: палеогеографія та археологія / В.М. Степанчук, Ж.М. Матвіїшина, С.М. Рижов, С.П. Кармазиненко. – К. : Наукова думка, 2013. – 208 с.
Однотомні видання без автора	Історія археології: дослідники та наукові центри / редкол.: П.П. Толочко (голова) та ін.; Нац. акад. наук України, Ін-т археол. – К. : Ін-т археол. НАН України, 2012. – 361 с.
Окремий том багатотомного видання	Економічна історія України: Історико-економічне дослідження: в 2 т. Т. 1. – К. : Ніка-Центр, 2011. – 696 с.
Матеріали конференцій	Суспільства давньої середньовічної і ранньомодерної доби та їх цивілізаційна спадщина: матеріали Міжнародної наукової конференції, 26 травня 2022 р. – Київ, 2022. – 83 с.
Складові частини матеріалів конференцій	Полідович Ю.Б. Зображення скіфського дракона в колекції Музею історичних коштовностей України / Ю.Б. Полідович, Т.П. Шаміна // Музейні читання: Матеріали наук. конф. МІКУ «Ювелірне мистецтво – погляд крізь віки». – К., 2018. – С. 69-75.
Частина періодичного видання	Рудич Т. О. Пізні скіфи: формування складу населення за матеріалами антропології / Т. О. Рудич // Археологія і давня історія України. – 2020. – Вип. 3. – С. 476-488.
Електронні ресурси віддаленого доступу	ДонНТУ увійшов до тридцятки найкращих в академічному рейтингу університетів “Топ-200 Україна 2023” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://donntu.edu.ua/main/donntu-uviyshov-do-trydtsyatky-naykrashchyyh-v-akademichnomu-reytnynhu-universytetiv-top-200-ukrayina-2023.html . – Назва з екрану.
Автореферати дисертацій	Гаук А. І. Сакральний простір у релігійно-міфологічних уявленнях ранніх слов'ян на території України (VI-X ст.): автореф. дис. ... канд. іст. наук : 07.00.05 / Антон Ігорович Гаук. – К., 2012. – 19 с.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання курсових робіт з дисципліни

«Давня історія України»

для студентів спеціальності 014.03 Середня освіта. Історія

денної та заочної форми навчання

Укладач: І.О. Дмитрик

ДВНЗ «Донецький національний технічний університет»

43018, м. Луцьк, вул. Потебні, 56